

KRÖNIKA

Utveckling under konflikt

När vi nu lämnar 2000-talets första årtionde bakom oss verkar det råda total oreda i Afghanistan. I västerlandet anser många att det är meningslöst att försöka sig på någon form av nationsbyggande med motiveringen att Afghanistan inte har några resurser, vare sig arbetskraft eller naturtillgångar – ingenting alls. Jag anser att detta är en nedlåtande beskrivning som ligger långt från sanningen. Medierna ser alltför ofta vad som saknas i stället för vad som faktiskt finns, och dessa felaktiga framställningar får ökad trovärdighet genom att ständigt upprepas. Utan att negligera konfliktens allvarliga negativa effekter, såsom bristande säkerhet, en håglös regering, minimal samordning och omfattande korruption, vill jag hävda att det finns positiva faktorer i rikt mått. För att man ska kunna utnyttja dem krävs det emellertid ett helt nytt tänkande.

Text: Nancy Hatch Dupree
Översättning: Charlotte Hjukström

Nancy är en av världens främsta Afghanistankännare och stående krönikör i Afghanistan-nytt sedan 1995.

FINNS DET VERKLIGEN INGA NATURRESURSER i Afghanistan? Kina, för att bara ta ett exempel, skulle inte hålla med om det. Kina har investerat 3,4 miljarder dollar i koppargruvorna i Ainak tre mil sydost om Kabul. Ainak är den största utnyttjade kopparfyndigheten i världen och gruvorna är den största utländska investeringen i Afghanistans historia, men ännu fler miljoner dollar kommer sannolikt att satsas på infrastrukturen i området. Tyvärr kräver situationen också strikta säkerhetsåtgärder som elstängsel, skyddsmurar och väktare. Meningarna går isär om projektets motiv och livsduglighet, men om någon tvivlar på att Afghanistan är rikt på naturtillgångar är Ainak ett tungt motargument.

FINNS DET INGET HUMANKAPITAL i Afghanistan? Det afghanska folket är landets största tillgång. De har visat en otrolig återhämtningsförmåga under dessa oroliga år och de har själva utvecklat alla möjliga överlevnadsstrategier mitt under brinnande krig. Butiksinnehavarna i landsortens basarer som säljer solenergi för att kunderna ska kunna ladda upp sina mobiltelefoner är ett enkelt exempel. Får de bara tillgång till kunskaper kommer de själva att uppnå många av de hägrande utvecklingsmålen – utan att behöva bli beroende av utomstående. Nyckeln är att ge lokala ledargestalter ur

civilsamhället möjligheter att delta i lokala organ med starkare beslutsrätt så att afghanska värderingar, och inte påtvingade västerländska värderingar, får styra.

FINNS DET INGA STATLIGA INSTITUTIONER värda namnet? Grunderna till ett modernt statsskick lades 1919, då den första regeringen bildades. Dess huvudfunktion var då att upprätthålla kungafamiljens makt. Fortfarande är det eliten som fattar principbesluten, även om dagens elit ser helt annorlunda ut efter de maktskiften som orsakats av krig och underlättats av enorma mängder pengar, en del vita men merparten svarta. De högsta posterna tillsätts fortfarande på grunder som skapats av nödläget; maffior av olika slag härjar, vänskapskorruption är vanlig och användningen av mutor har exploderat. Potentialen till en dynamisk kraft finns i mellanskiktet där utbildade, begåvade, kreativt motiverade och hängivna unga män och kvinnor arbetar. Deras röster kvävs emellertid av de inkompetenta makthavarna och splittras sönder av det politiska ränksmideriet. Här måste det till en ändring.

SKER DET ABSOLUT INGEN SOM HELST UTVECKLING, vilket både afghaner och utlänningar ständigt gör gällande? Det stora antal hjälparbetare som har berövats sina liv och de många skolor, kliniker och andra byggnader som har förstörts är klara bevis för att regeringen, FN och de frivilliga organisationerna bedriver aktiv verksamhet i alla regioner och samhällssektorer. Skandalomsusade projekt skapar tidningsrubriker medan framgångssagorna, till exempel det hälsovårdsarbete som har lett till en berömvärd minskning av spädbarns- och mödradödligheten, oftast inte får någon uppmärksamhet. Det går att åstadkomma utomordentliga framsteg när man avsätter tid för att bygga upp ett ömsesidigt förtroende. När förtroendet är skapat, kommer framgångarna.

85 PROCENT AV BEFOLKNINGEN LEVER PÅ LANDSBYGDEN, och 90 procent av landets export härrör från jordbruk och boskapskötsel. Utvecklingsprogram med fokus på jordbruket har i tysthet rullat på under alla krigsåren. Nu har jordbruksföretag som en gång blomstrade fått nytt liv; så har till exempel olivolundarna i Jalalabad restaurerats och oljefabrikerna i trakten moderniserats. Även honungsindustrin, som bidrar till kosthållningen och skapar arbetstillfällen, särskilt för kvinnor, förutom att den ger värdefulla exportinkomster, har vuxit. Inom mejerinäringen finns det också lyckade projekt som integrerar offentlig och privat sektor, bönder och köpmän.

NYA PRODUKTER HAR OCKSÅ INTRODUCERATS. Afghanistans jordmån är gynnsam för odling av saffran, en mycket lönsam

krydda som även används som textilfärg och som ingrediens i parfyper. Saffransodlingen har spridit sig till tio provinser sedan bönderna börjat upptäcka att saffran ger högre intäkter än opievallmo. När det gäller boskapsskötsel är det nu tusentals manliga och kvinnliga getfarmare som producerar kashmirull av hög kvalitet. Dessa biståndsprogram strävar efter att få fram friskare djur genom smittskydd och veterinärvård; utbildning, förädling och marknadsutveckling, och målet är att hjälpa människor att bygga upp en hållbar självförsörjning som inte är beroende av bistånd utifrån.

DENNASATSNING PÅ JORDBRUKET och dess underavdelningar kan leda till en bättre integrerad planering som skapar kontakter mellan producenter, förädlare, småindustrier, lager och marknader. Här kan det också ingå mindre kraftverksdammar som byggs och underhålls av invånarna själva och som dels bevattnar grödorna, dels producerar elektricitet till småföretagen som förädlar de lokala produkterna. Detta skulle innebära att folk kunde bo kvar i sina hemtrakter och fortsätta leva enligt sina egna sociala och kulturella sedvänjor och ideal, i stället för att ansluta sig till de vilsna och olyckliga skaror som numera översvämmar storstäderna. Sådana vittomfattande, samordnade metoder skulle också minska attraktionskraften hos talibanerna, som i dag erbjuder dubbelt så mycket i lön som en vanlig daglönare tjänar. ”Vi vill inte arbeta för talibanerna”, får jag ofta höra, ”men om vi lämnar ifrån oss vapnen och ställer oss på regeringens sida har vi ingenting att göra, och om det inte finns någonting att göra finns det ingenting att tjäna, och om vi inte tjänar någonting har våra familjer ingenting att äta.” Budskapet är glasklart. Man önskar att strategierna kunde lyssna.

ÄR TALIBANERNA ETT HINDER för utvecklingen? Talibanernas aktiviteter brukar mest orsaka avbrott och förseningar snarare än att förhindra arbetet helt och hållet. Ett ständigt problem är att de kapar varuleveranser längs landsvägarna. Historien om vattenkraftverket vid Kajaki-dammen, som byggdes 1953 för att betjäna bevattningsystemen i Helmanddalen, är ett dramatiskt exempel. Flera tusen brittiska soldater fick bokstavligen kämpa sig fram i 18 mil när de eskorterade en ny, jättelik turbin till kraftverket från den pakistanska gränsen. Men i dag, ett och ett halvt år senare, har utrustningen packats ner igen eftersom vägarna är för osäkra för att man ska kunna leverera de tonvis med cement som krävs för att färdigställa projektet. De 47 miljoner dollar som projektet hittills har kostat bidrar till bilden av slöseri och ineffektivitet i biståndet. Många projekt rinner ut i sanden på grund av personalbrist, eftersom talibanerna hämnas brutalt på dem som arbetar med statligt stödda verksamheter i krigszonerna. Rädslan har också mer försåtliga effekter, som att hindra medarbetare från att uppnå bästa resultat eller arbeta i grupper där de riskerar att bli lätta måltavlor. Talibanerna är skickliga på att utnyttja sådana känslor och på så vis hålla tillbaka många projekt. Samordnade, integrerade biståndsprogram som ger permanenta arbetstillfällen skapar inte bara en hållbar ekonomisk trygghet; de bygger också upp tillit och tillit botar rädsla.

HAR ALLA BISTÅNDSPENGARNA – uppskattningsvis 58 miljarder dollar sedan 2001 – slösats bort eller hamnat i de korrumpierades fickor? Det finns många faktorer bakom svinnet, även om de summor som försvinner genom ren korruption är astronomiska. Förvisso går utvecklingen mycket långsammare än den borde. Förvisso beror cynikernas bild av biståndet till stor del på dåligt utförda arbeten och på att stöder leder till ofullbordade projekt. Något som är ännu värre är de orimliga summor som många utländska entreprenörer utan samvetsbetänkligheter tar ut för egen räkning. Det är där de största summorna försvinner och givarländerna måste ta på sig en del av skulden. Det är oacceptabelt att blunda för välkända, tvivelaktiga metoder eftersom de smittar av sig på omgivningen, gynnar afghanska lycksökare och förstör tilltron till utvecklingsarbetet.

VERKLIGHETEN ÄR ATT Afghanistan förfogar över enorma tillgångar. Tragedin är att dessa tillgångar inte får komma till användning. Landet har fastnat i den regionala och globala osäkerhetens strömvirvel och kämpar med både vänner och fiender för att resa sig, med bevarad identitet, efter mer än trettio år av krig. Medan landets vänner arbetar på nya strategier medger de att satsningen på militära lösningar i stället för sociala och ekonomiska insatser har misslyckats. Nu talar de om att lyssna på afghanerna och låta dem bestämma. Retoriken låter bra, men deras handlingar stämmer inte med vad de säger. På grund av krigstillståndet har man övergivit de heliga grundprinciperna för allt utvecklingsarbete när de behövs som bäst. Man ignorerar lärdomar från det förflutna och klär gamla misstag i nya dräkter. Än en gång hamnar fokus på väldiga insatser från utländska organisationer som slösar alltför mycket pengar på projekt som utformats utomlands och ska genomföras omedelbart, utan en tanke på om de har någon bärkraft. Detta kan bara leda till ett beklagansvärt beroendeförhållande, som undergräver den självständighet och förmåga till självförsörjning som alltid har varit afghanernas stolthet. Det är ett stort bekymmer att det militära tänkandet fortfarande har överhanden och dränker de röster som kräver en ny inriktning. Om detta fortsätter kommer även framtiden att präglas av misslyckanden.

POLITISKA BEKYMMER OCH SÄKERHETSPROBLEM har stulit uppmärksamheten från utvecklingsarbetet och störtat landet i kaos. Trovärdigheten är nära nollpunkten för både regeringen och biståndssamfundet. Ändå finns det bland afghanerna en växande enighet om behovet av en fungerande stat och en sund nationalekonomi med stöd av en lagstiftning som reformerats för en hållbar utveckling. Att nonchalera denna nya medvetenhet är att utmana ödet.

Lance Hatch DePace

□